

Формуючий фактор розвитку професійної ідентичності педагога – організатора в умовах установ рекреації

Олена Костюніна

кафедра психології розвитку та комунікацій, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (Одеса, Україна)

ORCID 0000-0001-9693-8455

Для цитування цієї статті:

Костюніна Олена. Формуючий фактор розвитку професійної ідентичності педагога – організатора в умовах установ рекреації. International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 2, No. 1, 2023, pp. 22-30. doi: 10.46299/j.isjel.20230201.02.

Надійшла до редакції: 30 грудня 2022 р.; **Схвалено:** 04 січня 2023 р.;

Опубліковано: 01 лютого 2023 р.

Анотація: У статті описано досвід застосування та результати експериментально-генетичного методу з метою формування впливу на розвиток професійної ідентичності педагога – організатора установи рекреації з прив'язкою до структурно-інтегральної 3D моделі професійної ідентичності. Експериментально-генетичний метод представлено як авторський підхід до проектування формуючого експерименту: візуально - когнітивний формуючий експеримент (ВКФЕ), що має в своїй складовій модель та Програму. Метою статті є доказ доцільності застосування експериментально - генетичного методу (візуально - когнітивний формуючий експеримент (ВКФЕ), як методу, що дозволяє культурно, в певних умовах, викликати і створити генетичний процес формування професійної ідентичності педагога - організатора установи рекреації.

Ключові слова: професійна ідентичність педагога - організатора установи рекреації, візуально - когнітивний формуючий експеримент.

1. Вступ

Розглядаючи структурно - інтегральну 3D модель професійної ідентичності педагога – організатора, як прояв внутрішніх процесів та зовнішніх обставин виникає питання, чи піддається предмет нашого дослідження психолого – педагогічному формуючому впливу, релевантної напруженості та ефективності. Крім того, категорія «соціум», що детермінує комплекс ролей та статусів, які вишикувані адекватно соціальній системі, визначає, чи доречні для рішення завдання дослідження технології психологічного тренінгу. Відповідь на ці запитання ми отримали в нашому дослідженні, залучивши метод формуючого експерименту, як авторський підхід: візуально - когнітивний формуючий експеримент (ВКФЕ).

2. Об'єкт та предмет дослідження

Об'єкт дослідження - професійна ідентичність педагога – організатора закладу рекреації. Предметом дослідження є психологічні умови формуючого впливу на досягнення професійної ідентичності педагога – організатора в умовах закладу рекреації.

3. Аналіз літератури

В останні десятиріччя значно поживався інтерес до проблематики особистісної та професійної ідентичності, міжгрупових відносин. Вітчизняні вчені (С.Симоненко, В.Моляко, О.Саннікова) [1,2,3] розробляють проблематику соціальних професій, в тому числі і питання формування професійної ідентичності педагогів - організаторів в умовах закладу рекреації, особливості міжгрупового сприймання, прояви міжгрупового співробітництва та суперництва, передумови виникнення та способи залагодження міжгрупових конфліктів, формування професійного самосприйняття та інше. Фундаментальне значення для розроблення цієї проблематики має виявлення закономірностей формування професійної ідентичності особи, членів групи (спільноти) образу "Ми" та образу "Вони", організаційної професійної ідентичності. Стрімкий розвиток ринку праці, еkleктичність соціальних професій детермінували і розвиток експериментальних методів у психології. Роль експериментального методу дослідження в психології надзвичайно важлива, оскільки саме завдяки систематичному його використанню (В.Фехнер, Е.Вебер, В.Вундт) у середині XIX ст. психологія відділилася від філософії і стала самостійною галуззю знань. Експериментальні соціально-психологічні дослідження пов'язані передусім з діяльністю В. Мьодера (1888–1958) в Європі (Німеччина) та Ф. Олпорт (1890–1978) у США. Досліджували атитюди (соціальні настановлення), закономірності їх функціонування та зміни М. Шеріф, К. Ховленд, І. Дженіс, Л. Фестінгер, Д. Кац, М.Рокич; процеси соціальної перцепції та атрибутивних процесів цікавили Ф. Хайдера, М. Зіммель, Г. Келлі, Дж. Брунера, Е. Джоунса, К. Девіса; міжособові стосунки і внутрішньогрупові процеси у малій групі складали фокус наукового інтересу К. Левіна, Дж. Морено, М. Шеріф, С. Аш, Г. Олпорта, Т. Ньюкомба, Л. Фестінгера, С. Мілграма. Американські психологи займалися дослідженням міжгрупових відносин, оскільки вивчали їх, переважно, як міжособові стосунки представників різних груп (етнічних, расових, релігійних, професійних тощо). Найбільш значущими в сфері експериментальних досліджень вважаються результати Г. Олпорта, Р. Вільямса, Г. Ватсона, С. Стауффера та його співавторів, а також експеримент М. Шеріфа, проведеного в таборі бойскаутів. Роберт Вудвортс (R. S. Woodworth), опублікував свій класичний підручник з експериментальної психології («Experimental psychology», 1938), визначав експеримент як впорядковане дослідження, в ході якого, дослідник безпосередньо змінює якийсь фактор (або фактори), підтримує інші незмінними і спостерігає результати систематичних змін. Відмінною особливістю експериментального методу він вважав управління експериментальним фактором, або, за термінологією Вудвортса, «незалежної змінної», і відстеження його впливу на спостережуване слідство, або «залежну змінну. Метою експериментатора вважається збереження постійними всіх умов, за винятком одного — незалежної змінної [4]. Дослідження спрямовані на встановлення причинно-наслідкового зв'язку, але передбачають використання як експериментальної і контрольної нееквівалентних за складом природних груп. Д. Кемпбелл наводить приклад подібного дослідження, коли в університеті Аннаполіса (США) вивчався вплив викладання психології на особистісний розвиток студентів 2-го курсу (вони були експериментальною групою). Контрольною групою були студенти 3-го курсу. Зрозуміло, що вищі показники, які очікувалися після викладання курсу психології, можна було інтерпретувати не тільки за рахунок особистісного зростання студентів у результаті вивчення психології, а й за рахунок взаємодії чинників складу групи і природного розвитку (адже для студентів третього курсу період адаптації закінчено і ситуація є стабільнішою) [5]. В Україні ідеї соціально-психологічних досліджень простежуються в українській філософській думці ще від часів Стефана Яворського, Феофана Прокоповича, Георгія Кониського, Григорія Сковороди. Дальшого розвитку набули вони в у творчості видатного історика, філософа, етнографа М. І. Костомарова, який, осмислюючи феномен нації, розглядав її як єдине ціле, об'єднане незмінним комплексом спільних психологічних рис.

Актуальним в сьогоднішній відокремлюється соціально-психологічний експеримент як засіб впливу, зміни психіки людини — формуючий експеримент. Одним із фундаторів формуючого експерименту є В. В. Давидов. Своєрідність формуючого експерименту полягає в тому, що одночасно він є і засобом дослідження і засобом формування досліджуваного явища. Для формуючого експерименту характерне активне втручання дослідника в досліджувані ним психічні процеси, що передбачає проектування і моделювання змісту психічних новоутворень, які підлягають формуванню, психолого-педагогічних засобів і шляхів їх формування, що є цінним для дослідження можливості формування професійної ідентичності педагога – організатора закладу рекреації. Подібного роду дослідження Є. Климов називає ретроспективним експериментом і наводить його ознаки на прикладі дослідження, яке було проведене на матеріалі професійних спільнот [6]. За основу дослідження була взята колективна праця “Світ професій”, авторами якої були фахівці певних професій. Їх розглядали як вибірки досліджуваних, які відобразили в своїй вербальній продукції особливості менталітету професіоналів. Порівняльний аналіз частоти використання авторами професіографічних праць певних смислових одиниць, які виокремлювали за ознаками предметної сфери діяльності (зокрема, “жива природа”, “техніка, нежива природа”, “соціальні системи, людина”, “знакові системи”, “системи художнього відображення дійсності” тощо), виявили не випадковий характер показників, які свідчили про своєрідність змісту і структури образу світу в представників різних професій. У формуючому експерименті процес дослідження протікає в реальних умовах і є не процесом знеособлення випробуваного, а «процесом розкриття його можливостей, становлення нової діяльності і розвитку його особистості» [7]. Генетичний підхід полягає у вивченні психічних явищ у динаміці, при переході у філогенезі та онтогенезі з одного рівня розвитку на інший. Однією з форм реалізації системного підходу в психологічному дослідженні є особистісний підхід, що передбачає вивчення конкретної особистості в конкретній соціальній ситуації. Кожне психічне явище має розглядатися в контексті цілісної системи психічних властивостей індивіда - його потреб, знань, цілей, продуктивного боку діяльності та поведінки, емоційно-почуттєвої сфери, здібностей до спілкування, особливостей сфери спрямованості, рис характеру, самосвідомості, досвіду, інтелекту, психофізіології. Вимога індивідуалізації полягає у розкритті своєрідності кожної особистості, притаманного їй індивідуального стилю діяльності та поведінки, у визначенні психологічних проблем конкретної особистості та засобів їх розв'язання [8,9].

4. Методи дослідження

Для вирішення завдання дослідження було розроблена авторська гіпотетична Модель та Програма візуально - когнітивного формуючого експерименту (ВКФЕ). Додатково – залучались соціометричні виміри. Аналіз даних здійснювався за допомогою Excel for Microsoft Windows 2007 та статистичного пакету Statistica 13.0.

5. Результати дослідження та їх обговорення

До формуючого експерименту було залучено дві групи респондентів: експериментальна (педагоги - організатори таборів «Сонячний» і «Прибережний» ДП «Молода гвардія» (Одеса, Україна), в кількості 172 респондента, віком від 18 до 24 років.) та контрольна (педагоги - організатори табору «Зоряний» (42 респондента, віком від 19 до 24 років), в роботі з якими реалізувалися лише окремі елементи формуючого експерименту). Загалом у формуючому експерименті прийняло участь 214 респондентів.

Візуально - когнітивний формуючий експеримент (ВКФЕ), в нашому дослідженні представлено в вигляді гіпотетичної Моделі, яка підтримує логіку структурно - інтегральної 3D моделі професійної ідентичності педагогів - організаторів установи рекреації [10], що наочно демонструє рис.1. При проектуванні ВКФЕ ми враховували відповідність моделі

наступним критеріям: адаптивність, абстрактність, впорядкованість, «сократівський» підхід до стилю комунікації та практичність[11,12].

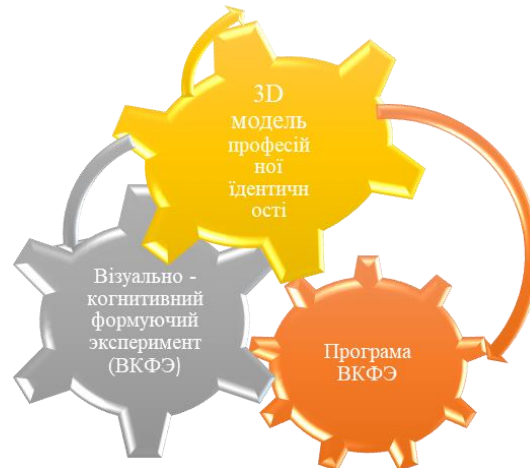

Рис.1. Взаємозв'язок структурно - інтегральної 3D моделі професійної ідентичності та візуально - когнітивного формуючого експерименту (ВКФЭ).

Візуально - когнітивний формуючий експеримент проводився з дотриманням умов: констатуючий вимір до проведення і між етапами ВКФЭ, реалізація програми ВКФЭ, контрольна діагностика. Констатуючий вимір виконувався з метою фіксації початкового стану групи, психоемоційного стану учасників перед початком реалізації ВКФЭ та між етапами. Констатуюча діагностика проведена за допомогою методики «Опитувальник дослідження психологічних особливостей професійної ідентичності» (ОПОП) [13,14]. Поетапно, констатуючи виміри проводилися з залученням прийому «соціометричних вимірів» та тренінгових вправ, актуальних для закриття тренінгової сесії. Запропонований smart - формат «соціометричних вимірів» пробуджує активність групи і, таким чином, позитивно впливає на групову динаміку. Крім того, соціометричний моніторинг, «імплантований» в сценарій тренінгової сесії, здатний «вирівняти» почуття учасників, створити настрій на груповий розвиток, привнести цінності в групу (наприклад: цінність проявлень активності, цінність взаємодопомоги), тобто, smart - формат не є директивним способом фокусування уваги учасників на ціннісних критеріях професійної ідентичності. Застосований нами smart - формат «соціометричних вимірів» реалізується на практиці просто, не вимагає спеціальних знань і спеціального реквізиту, вибір соціометричної процедури визначається проблематикою заняття і груповою динамікою. У експериментальній Програмі ВКФЭ ми використовували кілька форм соціометричного експрес - виміру: «Шкала», «Вісь координат», «Місто майстрів», «Картина», «Машина», «Дерево», «Медалі», «М'яч», «Клубок ниток».

Модель візуально - когнітивного формуючого експерименту (ВКФЭ) була розроблена у вигляді 3-х етапної моделі і кожен етап, в свою чергу відбиває картину професійної ідентичності педагога - організатора в певний період часу. Кожен етап ВКФЭ диференційовано за ступенем складності виконання завдань, часу впливу і має вигляд трирівневої структури: простий, середній і ускладнений рівень. Простий рівень: прості вправи у вигляді відстороненого від реальності завдання (символічного, метафоричного, ігрового), що виконуються самостійно або в парах. Середній рівень: випробування з використанням прийомів попереднього етапу, але виконуються в ситуації обмеження часу або в ситуації загальногрупової взаємодії (рольові ігри). Ускладнений рівень (вправи - кейси, засновані на ситуаціях з реальної професійної діяльності педагогів - організаторів установи рекреації (ділові ігри). Крім того, при створенні Програми ВКФЭ було враховано наступне: формат тренінгу - найбільш ефективний психотехнічний методичний засіб оптимізації впливу символічного візуального моделювання на формування професійної ідентичності педагога - організатора установи рекреації; в якості базових засобів досягнення мети авторського тренінгу виступають ігрові, проектні та

метафоричні методи, що дозволяє звернутися до дослідження несвідомих особистісних процесів; використання метафор при розробці ВКФЕ спирається на досвід використання кроскультурної символіки. Закріплення отриманих знань здійснено за допомогою підсумкової ділової гри і обговорення дискусійних питань. Унікальною особливістю кожного етапу є проведення загальної підсумкової гри - омнібус. Технологія «Омнібус» в контексті формуючого експерименту ВКФЕ - це гра, до якої залучені усі учасники, при цьому, враховується індивідуальний емоційний режим, який вибирає для себе кожен учасник. Повноцінний цикл реалізації ВКФЕ обумовлює проектування формуючого експерименту у вигляді психологічного тренінгу, одночасно і технологічного, і мотивуючого. В цілому, Програма розрахована на три тренінгових заняття, загальним обсягом 24 години[15,16].

З метою оцінки та фіксації динаміки ефективності формуючого експерименту ми досліджували: рівень сформованості професійної ідентичності респондентів; динаміку оволодіння ключовими ЗУНами учасників ВКФЕ. З метою оцінки формуючого впливу представленої Програми, нами було проведено констатуючий і контрольний замір стану професійної ідентичності в експериментальній і контрольній групі, до і після проведення візуально - когнітивного формуючого експерименту (ВКФЕ). Моніторинг проводився за допомогою методики «Опитувальник дослідження психологічних особливостей професійної ідентичності» (ОПОП) [13,14] (Табл.1)

Таблиця 1. Замір показників методики «Опитувальник дослідження психологічних особливостей професійної ідентичності» (ОПОП) до и після проведення ВКФЕ

Рівні професійної ідентичності	Середні значення методики «Опитувальник дослідження психологічних особливостей професійної ідентичності» (ОПОП) [10]	
	До проведення ВКФЕ	Після проведення ВКФЕ
Когнітивний	10,49±7,3 (M=±3,65)	12,08±7,44 (M= ±3,72)
Асоціативний	16,99±9,16(M=±4,53)	20,45±7,98 (M= ±3,99)
Автономний	17,55±13,10 (M=±6,55)	27,3±13,4(M= ±6,7)
Інтегральний	17,54±9,16 (M=±4,53)	29,8±16,48 (M= ±8,24)

Таким чином, ми маємо розуміння, що, зв'язок між досліджуваними показниками - прямий, тіснота (сила) зв'язку за шкалою Чеддока - помітна. З метою визначення змін в експериментальній групі респондентів (n = 172) після проведення формуючого експерименту ми застосували Т-критерій Вілкоксона. Емпіричне значення $T_{\text{емп}}$ потрапляє в зону значущості: $T_{\text{емп}} < T_{\text{кр}} (0,01)$. Показники після експерименту перевищують значення показників до проведення візуально - когнітивного формуючого експерименту (ВКФЕ).

В контрольній групі респондентів отримані наступні результати: середнє значення рівня професійної ідентичності до експерименту становить 10.113 ± 2.542 ($m = \pm 1.271$). Середнє значення ознаки після експерименту становить 16.902 ± 5.657 ($m = \pm 2.828$). Зв'язок між досліджуваними ознаками - прямий, тіснота (сила) зв'язку за шкалою Чеддока - помітна. Зміни в контрольній групі респондентів після проведення формуючого експерименту ми оцінювали за допомогою Т-критерію Вілкоксона: показники після експерименту в контрольній групі не перевищують значення показників до проведення візуально - когнітивного формуючого експерименту (ВКФЕ).

Додатково, в процесі виконання завдань формуючого експерименту, ми досліджували динаміку змістовного наповнення образу професії «педагог - організатор установи рекреації» новими якостями і значеннями, спостерігали розвиток виразності професійно - важливих

якостей, що детермінують стійку професійну ідентичність. З цією метою, ми проводили виміри наступних показників: образ професії; самооцінка; емоції; активність; включеність в роботу; командну взаємодію; роботу з інформацією; комунікативну готовність [17,18].

Оцінка рівня прояву професійно - значущих якостей проводилася за семибальною шкалою по заданим вправам на всіх рівнях ВКФЕ. Відповідно до сумарних показників, використовуючи нормативну шкалу, для учасників визначався рівень прояву і динаміка якостей: 1÷3 бала – низький рівень прояву якостей, 4÷5 – середній, 6÷7 – високий рівень. Максимальна кількість балів – 49. Нижче (рис.2 та рис.3) приведені порівняльні дані до і після проведення формуючого експерименту у групах візуально - когнітивного експерименту: експериментальної (ЕГ) і контрольної (КГ). Статистична перевірка за допомогою критерію Манна - Уїтні ($U_{\text{емп}} = 10,5$) показала, що, відмінність між показниками середніх значень в контрольній групі (КГ) статистично не значимі ($p < 0,05$). Динаміка прояву якостей у контрольній групі (КГ) відображена на рис.2.

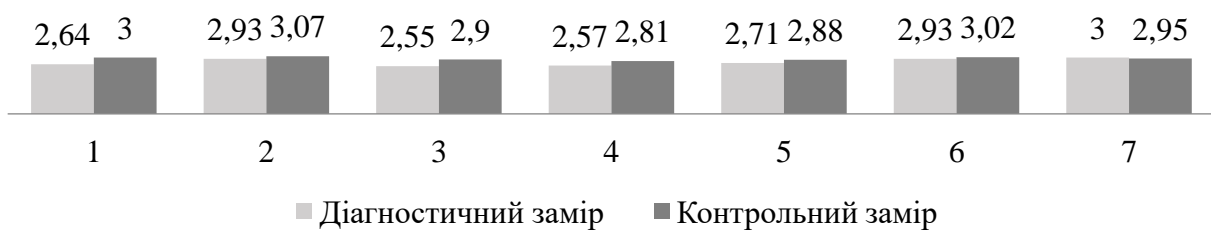

Рис. 2. Динаміка рівня прояву професійно - значущих якостей у контрольній групі (КГ). Позначення.1 - образ професії, 2 - самооцінка, 3 - емоції, 4 - активність, 5 - включеність в роботу, 6 - робота з інформацією, 7 - комунікативна готовність.

Аналіз даних, отриманих для контрольної групи показав, що стихійне формування професійної ідентичності призводить до статистично незначного розвитку вимірюваних навичок, що може говорити про неефективність такого підходу.

Динаміка рівня прояву якостей, що детермінують професійну ідентичність в експериментальній групі (ЕГ) представлена на рис. 3.

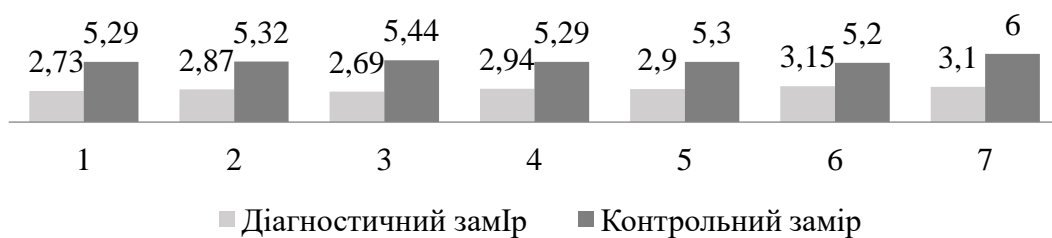

Рис.3. Динаміка рівня прояву професійно значущих якостей, що детермінують формування професійної ідентичності педагогів - організаторів установи рекреації в експериментальній групі (ЕГ).

Позначення.1 - образ професії, 2 - самооцінка, 3 - емоції, 4 - активність, 5 - включеність в роботу, 6 - робота з інформацією, 7 - комунікативна готовність.

На діаграмі наочно показано підвищення рівня всіх показників після реалізації програми візуально - когнітивного експерименту (ВКФЕ). Найістотніше зрушення спостерігається в сфері самооцінки та розвитку комунікативних умінь, що вказує на сформовані у респондентів навички самопрезентації, уміння розговорити співрозмовника, створювати позитивний настрій на спілкування. Розглядаючи динаміку розвитку всіх навичок, можна відзначити, що, навички управління емоціями, які були розвинені слабше інших, тепер розвинені досить добре. Також,

можна відзначити розвиток і якісне наповнення образу професії, виробилися навички роботи з інформацією, підвищилася активність і залученість в групові процеси [20,21,22].

З метою оцінки статистичної достовірності відмінностей в показниках експериментальної групи до і після проведення формуючого експерименту (ВКФЕ) нами був застосований U - критерій. Розрахунок U - критерію Манна - Уїтні виявляє достовірну різницю в рівні розвитку показників, що детермінують формування професійної ідентичності педагогів - організаторів установи рекреації до і після проведення формуючого експерименту, що вказує на його валідність і ефективність проведення.

6. Перспективи подальшого розвитку досліджень

В ході проведення візуально - когнітивного формуючого експерименту (ВКФЕ) можна констатувати що, саме шляхом цілеспрямованого формуючого впливу, який сприяє розвитку відповідальності, активності, через стимулювання до саморозвитку, яке, в свою чергу, призведе до формування професійної ідентичності, повинен будуватися процес психологічного супроводу професійного навчання педагогів – організаторів закладу рекреації, а загалом, може бути прийнятим, як методичний інструмент формування професійної ідентичності фахівців соціальної спрямованості.

7. Висновки

Завершуючи обговорення результатів візуально - когнітивного формуючого експерименту (ВКФЕ), ми можемо констатувати, що, після проведення тренінгової програми в контексті формуючого експерименту спостерігаються позитивні зміни професійної ідентичності та розвиток професійно - значущих якостей. Таким чином, на підставі отриманих даних, ми підтвердили, що, представлена модель візуально - когнітивного формуючого експерименту детермінує значиму позитивну динаміку формування професійної ідентичності педагога - організатора установи рекреації і тому, може бути використана в професійному становленні та підготовці до роботи педагогів - організаторів, підвищенні кваліфікації, психологічної підготовленості педагогічних працівників до роботи в умовах установи рекреації.

Список літератури:

- 1) Троян Г. В. (2018). Поняття професійної ідентичності майбутнього вчителя у вітчизняних та зарубіжних психолого-педагогічних розвідках. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Вип. 51. 2018.- С. 407–411.
- 2) Санникова О. П. Психологические контуры личности: форма и содержание / О. П. Санникова (2006) // Актуальні проблеми соціології, психології та педагогіки: матер. Всеукр. наук.-прак. конф. "Тенденції розвитку психології в Україні: історія та сучасність". – Київ.: Либідь.– С. 105 – 115.
- 3) Моляко В. А. (2016). Рекреационный вектор в системе поддержания психологической безопасности творческой личности / Валентин Алексеевич Моляко. - Наука і освіта - № 9 - С.5-9.
- 4) Методология научных исследований: терминолог. слов. / Е. А. Подольская (2016). Нар. укр. акад., [каф. философии и гуманитар. дисциплин]. – Харьков: Изд-во НУА. – 124 с.
- 5) Солсо Р., Джонсон Х., Біл К. (2001). Експериментальна психологія: практичний курс. СПб.
- 6) Галян О. І., Галян І. М. (2012). Експериментальна психологія. Навчальний посібник. Київ, «Академвидав». 402 с.
- 7) Горбунова В. В. (2005). Етичні та правові аспекти психологічних досліджень. Практична психологія. Соціальна робота. № 3. С. 18–23.

- 8) Максименко С. Д., Носенко Е. Л. (2008) Експериментальна психологія. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 360 с.
- 9) Москаленко В.В. (2008) Соціальна психологія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – К.: Центр учбової літератури. – 688 с.
- 10) Костюніна О.В. (2017). Психологічна структура професійної ідентичності педагога – організатора рекреаційного закладу: структурно – інтегральна 3D модель та її прикладне втілення. /Рекреаційна психологія дитинства: теорія і практика. Кол. монографія. /За загальною редакцією С.М.Симоненко. – К.: «Центр учбової літератури». – С. 243 – 265.
- 11) Симоненко, С., Костюніна О. (2021). Структурно – інтегральна 3d модель професійної ідентичності педагога – організатора в умовах закладу рекреації. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Психологія», (71), 81-91. doi: [http // doi.org/10.26565/2225-7756-2021-71-08](http://doi.org/10.26565/2225-7756-2021-71-08)
- 12) Костюніна Е.В. (2016). Профессиональная идентичность педагогических работников рекреационного учреждения: новые возможности исследования // Наука і освіта. № 19. С.84 – 92.
- 13) Рекреационная психология детства: достижения и перспективы / С. Н. Симоненко, Е. Н. Грек, Е. В. Костюніна, И. В. Леженко (2014).// Наука і освіта. - № 12. - С. 7-12. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2014_12_3
- 14) Практичний інструментарій професійної діяльності педагогічних кадрів оздоровлення та відпочинку у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (з досвіду роботи ДП «Український дитячий центр «Молода гвардія»): навчально – методичний посібник. Вид. 2 – е, доповнене і перероблене / Н.В. Шубелка, О.В. Костюніна / упоряд. Г.А. Вольчева (2019). – Київ:Центр учбової літератури, – 208 с.
- 15) Шейко В.М. (2002) Організація та методика науково - дослідницької діяльності: Підручник. К.: Знання - Прес, 295 с.
- 16) Солсо Р., Джонсон Х., Біл К. (2001). Експериментальна психологія: практичний курс. СПб.
- 17) Яценко Т. С. (2004) Теорія і практика групової психокорекції: активне соціально-психологічне навчання: навч. посібник / Т. С. Яценко. – К.: Вища школа. – 679 с.
- 18) Свідоме і несвідоме у груповій взаємодії: монографія / [П. П. Горностай, О. Л. Коробанова, О. Т. Плетка, Г. В. Циганенко, Л. Г. Чорна]; за наук. ред. П. П. Горностая; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2018. – 244 с.
- 19) Bion, Wilfrid Ruprecht (1961). Group Dynamics: a Re-view // International Journal of Psycho - Analysis. – XXXIII.
- 20) Фопель К. (2008) Планирование жизни. Решение проблем. Сотрудничество. — М.: Генезис.
- 21) Лаад М. Как справиться с кризисом или бедствием (Шаг за шагом): Теория, практика и способы вмешательства / М. Лаад, Э. Хадоми. – Израиль: Центр предупреждения стресса (CSPC). Available at: <http://www.silk-highway.org/ru/stepGuide.aspx>.
- 22) Lahad M., Shacham M., Ayalon O. (2013) The “BASIC Ph” model of coping and resiliency: Theory, research and cross-cultural application. London, England: Jessica Kingsley.

The forming factor of the professional identity development of the teacher - organizer in the conditions of recreation institutions

Olena Kostyunina

Postgraduate student of the Department of Developmental Psychology and Communications
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (Odesa, Ukraine)
ORCID 0000-0001-9693-8455

Abstract: The article describes the experience of application and results of the experimental genetic method in order to form the influence on the development of professional identity of the teacher - organizer of the recreation institution with reference to the structural-integral 3D model of professional identity. The experimental-genetic method is presented as an author's approach to the design of a formative experiment: a visual-cognitive formative experiment (VCFE), which has a model and a program in its component. The purpose of the article is to prove the feasibility of using the experimental genetic method (visual - cognitive formative experiment (VCFE), as a method that allows culturally, in certain conditions, to cause and create a genetic process of forming the professional identity of a teacher - organizer of a recreation institution.

Key words: professional identity of the teacher - organizer of the recreation institution, visual - cognitive forming experiment.
